Na ovim je prostorima inflacija dio svakodnevnog života. Hrvatska se je pokušala te „malarije“ rješiti 4. Listopada 1993. Godine određujući tečaj tadašnjeg hrvatskog dinara i njemačke marke paritetom od 4,444 hrvatska dinara za jednu njemačku marku. Tečaj je tako postao sidro, nezavisna varijabla, koji je imao za cilj stabilizirati cijene. Učinak je bio sličan učinku koji je ostvario Ante Marković fiksirajući tečaj jugoslavenskog dinara prema njemačkoj marci u odnosu 7:1.

Program stabilizacije valjalo je potom pretočiti u razvojni program što se nije dogodilo i zato Program stabilizacije nazivam Antiinflacijski program.

Stabilnost cijena koja je potom uslijedila, a koju stalno osporavam, postala je cilj sam po sebi. Cijena koja se plaća cijelo to razdoblje vidljiva je danas kada se hrvatsko gospodarstvo nalazi u dubokoj krizi.

Zato tvrdim, od 1993. Godine, da je u hrvatskom gospodarstvu prisutna kriza [1] ?

Psihološki dio inflacije bilo je relativno lako riješiti jer je nakon remonetizacije u 1994. Godini pokrenut snažan proces rasta deficita vanjskotrgovinske bilance. Od 1995. Godine, kada je ostvaren deficit razmjene s inozmstvom od 3 milijarde dolara, raste deficit vanjskotrgovinske bilance. Danas imamo dvostuko veći uvoz od izvoza uz, zahvaljujući fiksnom tečaju, stabilne cijene. Upravo u tome je „kvaka 22“. Svaku je podtražnju bilo moguće zadovoljiti uvozom inozemne robe i ukupne se cijene se, inflacija, po prirodi stvari, nisu povećavale. To što se je povećavao inozemni dug i rasprodavalo obiteljsko srebro nije nikog zabrinjavalo. I ne samo to. Uvoz roba utjecao je na smanjenje ukupnog indeksa cijena pa se je nerestrukturirani dio domaćeg gospodarstva našao u okružju nadmoćne konkurencije što je rezultiralo eutanazijom nacionalnog gospodarstva. To je priča glede tradable sektora. Međutim, nontradable sektor povećavao je cijene znatno iznad prosječne stope inflacije što znači da je deficit robne razmjene, temeljem na fiksnom tečaju nacionalne valute, „subvencionirao“ kretanje cijena. Upravo sam zato učinak tečaja kune identificirao sa drogom [2] . Naime, destrukcija nacionalneg gospodarstva nije bila vidljiva jer je rastući deficit vanjskotrgovinske razmjene omogućavao da standard hrvatskih građana raste, s jedne strane, a država je, zbog potrošnog poreznog sustava, onima koji nisu radili mogla osigurati kakvu takvu socijalnu pomoć temeljem

rastućih poreznih prihoda [3] .

Kada ni to nije bilo dovoljo hrvatska je vlada, kako bi održala stabilnost cijena, 2008. Godine, kad se je pokrenula inflacija u svijetu, odlučila intervenirati u područje cijena iz njezine nadležnosti. Tako je prije zadnjih izbora najprije cijena benzina maksimirana na osam kuna što sam kritizirao [4] postavljajući pitanje kako je moguće voditi brigu o standardu građana putem proizvoda koji su opterećeni trošarinama. Nakon izbora nova-stara Vlada je napustila zaštitu standarda maksimirajući cijene naftnih derivata.

Zaostajanje cijena elektorenergije drugi je primjer kako Vlada nastoji zaštiti stadnard građana, odnosno usporiti rast cijena usprkos činjenici da smo uvoznici električne, i sve ostale, energije. Rezultat je poznat, s jedne strane, HEP ima gubitke i ne gradi nove kapacitete što povećava ovisnost Hrvatske o uvozu, i, s druge strane, manjak prihoda od elektzirčne energije nadoknađivalo se poreznim prihodima kao što je rečeno.

Sada kada smo u krizi i kada polako, nažalost još uvijek nije opće prihvaćeno, shvaćamo da su devize uvijek bile rijetka roba na ovim prostorima i da nije moguće kumulirati deficite u nedogled - smanjuju se porezni prihodi, smanjuje se količina roba iz inozemstva, dramatično padaju porezni prihodi, urućava se životni standard građana, povećava se nezaposlenost, smanjuje se privredna aktivnost gospodarstva koje je i inače tijekom 17 godina destruirano, itd.

Vlada je prisiljena povećati cijene iz svoje nadležnosti kako bi namaknula potrebna sredstva jer porezni prihodi više nisu dostatni.

Prema tome, cjelokupna politika cijena bila je privid koje možemo nazvati „carevo novo ruho“ koji je mogao egzistirati u uvjetima brzorastućeg deficita robne razmjene s inozemstvom. Međutim, učinjene su velike štete. Studenti ekonomije znaju da tržište mora odrediti relativne cijene i, shodno tome, određuje se ponuda i potražnja pojedinih roba/usluga. Intervencija sama po sebi ne mora biti loša. Međutim intervencija na način kako je to radila hrvatska vlada - ne samo ova već i sve prije nje - ekonomisti bi rekli, remetila je, nepotrebno, tržišne signale i sada smo tu gdje jesmo.

Navedeno ukazuje da bi se Hrvatska vrlo lako mogla naći u stanju kada će, pored postojećih problema, problem cijena postati dio ukupnih problema. Dolaze, prema tome, tmurni oblaci i

centralnoj banci jer će morati provoditi restriktivnu politiku upravo u trenutku kada bi, kao kiša u pustinji, trebala olabaviati „uzde“.

Zaključujem. Na ovim prostorima nikada se nije vodilo računa o realnoj, strukturnoj i troškovnoj, inflaciji. Taj vrući krumpir ostavljao se slijedećoj Vladi i tako već sedamnaest godina. Upravo priča o restrukturiranju države, gospodarstva je najava da se tom problemu u narednom razdoblju mora posvetiti najveća moguća pažnja. Ne mogu a da ne istaknem kako su katastrofičari na to upozoravali cijelo vrijeme. Zainteresirani čitaoci mogu u časopisu Ekonomija/Economics naći obilje materijla na tu temu.

---

[1] Vidi moj rad iz 1995. Godine: Ekonomska politika za 1995. godinu

[2] Vidi moj rad iz 2007. Godine: „Iluzija i stvarnost hrvatskog gospodarstva“

[3] Vidi moj rad iz 2009. Godine: „Porezna reforma i hrvatska kriza“

[4] Vidi moje komentare na www.rifin.com